

JUDITH

Leesexemplaar

Karen Dierickx

Judith

De eerste gravin van Vlaanderen

ROMAN

P E L C K M A N S

Inhoud

Het Nauw	7
West-Francië	11
Wessex, aan de kust van het Nauw	41
West-Francië	45
Wessex, in de burcht aan het Nauw	73
Wessex	77
Naar Winchester	109
Wessex	113
Winchester	131
Wessex	135
Het paleis van Winchester (1)	165
West-Francië	169
Het paleis van Winchester (2)	191
West-Francië	195
Het paleis van Winchester (3)	221
Nawoord	233
Overzicht van historische personages	237
Dankwoord	243
Bronnen	245

Het Nauw

Voorjaar 883

De zee kleurt loodgrijs. Het water is een weerspiegeling van de lucht die erboven gespannen is zover het oog reikt. De golven zijn wild, de wind is nog winters, een miezerregen slaat neer als speldenprikken. Het bootje is te klein om in deze omstandigheden het Nauw over te steken. Maar er is geen weg terug.

Judith zit vooraan en kijkt naar haar vier kinderen, die tegen elkaar aan zitten. Ze zien er net zo grauw en grijs uit als de lucht en het water, en opeens maken ze ook weer zo'n jonge indruk. Boudewijn is bijna achttien, zelfs Trudis is al veertien. Even voelt ze iets van wroeging voor wat ze hun aandoet.

'Stop met jammeren, heb vertrouwen.' Ze doet haar best om niet al te scherp te klinken, maar het komt er toch weer te ongeduldig uit. Waarom kijken ze haar ook met zulke stuurse gezichten aan? Ze begrijpen toch waarom ze deze overtocht waagt, onvoorbereid en op goed geluk? Zij is niet de bron van deze ellende. Ze doet dit voor hen. Ze zijn al te lang op de vlucht.

Het onbegrip staat op Judiths gezicht te lezen. Haar dochter Azélys kruipt nog dieper in de oksel van haar broer Rudolf, hij legt zijn voorhoofd tegen haar kruin. Boudewijn maakt een beweging met zijn schouder, alsof hij iets vervelends van zich afschudt. Trudis staart voor zich uit. Haar zonen en dochters. Alleen Emeraude en Maud, die haar al die jaren trouw hebben gediend en ook nu weer hun leven voor haar op het spel zetten, lachen haar toe, of doen daar

tenminste een poging toe. Ook haar secretaris Everhart kijkt haar aan met een onbevangen blik, die zoveel betekent als 'het komt goed'. De eigenaar van de sloep, die zijn boot over de golven manoeuvreert, kijkt niet op. Heeft hij zich ooit zo ver op de zee gewaagd?

Ze draait hen haar rug toe. Daar, ver voor haar, ligt Wessex. Daar is Alfred.

Voorlopig is er niets dan een grauwe, natte, koude wereld.

Maar ze weet waar ze op moet letten. Een lichtere lijn aan de horizon. De streep wit die al dit grijs zal scheiden. De krijtrotsen die als een muur uit het water oprijzen. De meeuwen die zich van de hoogtes naar beneden storten voor een duikvlucht over het water. Nog even en ze scheren met hun schelle kreten over haar hoofd.

'We zijn er.'

Eerst kijken haar kinderen haar ongelovig aan. Ze ziet de uitdrukking op hun gezicht veranderen als ze beseffen dat het geen veilige, uitnodigende haven is die lonkt. Het is lang geleden, maar ze is nog niet vergeten welk effect de aanblik van de rotsen op haar had toen ze voor het eerst dit land uit de zee zag opdoemen. Ze was iets jonger dan Trudis en ze verwachtte een plechtige ontvangst.

Ook nu zal ze die niet krijgen. Niemand is op de hoogte van hun komst en Alfred laat zijn kust streng bewaken. De wachttorens van de burchten op de kliffen zijn dag en nacht bemand; bij het minste teken van onraad daalt een patrouille de rotsen af om indringers op te vangen voor ze voet aan wal zetten en hen terug de zee in te drijven. Dat weet ze. Daarom schrikt ze niet als ze de kust zo dicht naderen dat ze het smalle strookje strand onderaan de muur van rotsen kunnen zien en er de soldaten te paard en te voet opmerken, geharnast en met lansen en speren. Ze voelt de onrust achter haar rug.

'Wees niet bang. Alles komt goed zodra ze weten wie we zijn.'

'Maar hoe weet u zo zeker dat koning Alfred ons zal willen ontvangen?'

Het is Boudewijn die de vraag uitspreekt die in ieders ogen ligt. Zijn haar kleeft aan zijn voorhoofd, nat van het opspattende zee-water en de miezerregen.

‘Ik zei: wees niet bang, Boudewijn. Of wil je soms terug?’

Weer komt het er scherper uit dan ze het wil. Boudewijns gezicht sluit zich en hij ontwijkt haar blik.

‘Vertrouw me’, laat ze erop volgen, en ze doet haar best om het deze keer als een belofte te laten klinken. ‘Schipper, breng ons aan land.’

De man stuurt zijn bootje naar de kust. Als ze dicht genoeg bij het land zijn, laat hij de sloep optillen door een hoge golf, die hen op het strand werpt. Uitgebraakt door de zee komen ze met een schok tot stilstand. Ze hebben het overleefd. Ze zijn veilig. Dat de soldaten met hun lansen en zwaarden meteen rond hen komen staan, doet daar niks aan af.

Zo waardig als ze kan, stapt ze uit. Ze is geen vrouw van bijna veertig, maar een leeftijdloze godin die oprijst uit het schuim van de zee, en ze moeten niet proberen haar te verhinderen aan land te gaan. Ze recht haar rug zo goed als dat nog gaat en strijkt haar rok en haar haren glad.

‘Doe die lansen weg en rep je naar je koning. Zeg hem dat we hier zijn en dat we een beroep doen op zijn gastvrijheid.’

Het is lang geleden dat ze nog Angelsaksisch gesproken heeft.

‘En wie mag u dan wel zijn?’ vraagt de aanvoerder terwijl hij hen opneemt en hun dure kleren, de rijkdom die ze uitstralen en haar houding taxeert.

Een teleurstelling, denkt ze bitter. Maar ze zegt, met opgeheven hoofd en een stem die over het strand galmt, de mannen strak aankijkend: ‘Ooit was ik jullie koningin. Ik ben Judith van Wessex, Judith van West-Francië, en nu Judith van Vlaanderen.’

West-Francië

Najaar 843 – voorjaar 856

1

Het kan een kind niet verweten worden dat haar geboorte op een ontgoocheling uitdraait. Soms zijn de verwachtingen zo hooggespannen dat het niet anders kan lopen als blijkt dat het kind niet is wie het moet zijn.

Haar vader Karel was de jongste zoon uit het tweede huwelijk van keizer Lodewijk de Vrome, en daarmee een kleinzoon van de grote keizer Karel. Hij was nog jong toen Judith geboren werd, net twintig, en de inkt van het verdrag dat hem een eigen koninkrijk moest garanderen, was amper opgedroogd. Na het overlijden van zijn vader had hij drie jaar met zijn halfbroers in onmin geleefd, maar na vele veldslagen en liters vergoten Karolingisch bloed was in Verdun overeengekomen dat het gigantische rijk opgesplitst zou worden in drie evenredige delen. Karel werd de volwaardige koning van het West-Frankische rijk, dat zich tussen de Schelde en de Pyreneeën uitstreckte. Maar hoewel zijn halfbroers met alle blijken van trouw en broederliefde afscheid hadden genomen in Verdun, bleef hij het gevoel hebben dat ze hem nooit als een van hen zouden beschouwen. Hij was en bleef de broer te veel. Zijn eerstgeboren zoon, zijn troon-

opvolger, moest zijn nieuwe onderdanen voorgoed aan hem binden. Als één man zouden ze zich achter een prins van eigen bloed en bodem scharen, iets wat hij niet was, ook al was hij gehuwd met een vrouw van adel uit zijn West-Frankische rijk. De boreling zou het bewijs zijn dat ook hij, Karel het nakomertje, in staat was een eigen dynastie te stichten met zonen die het onrecht konden wreken dat hun vader werd aangedaan.

Ook voor haar moeder, Ermentrude van Orléans, moest Judith de zoon zijn die haar zou sterken in haar positie. Als moeder van de troonopvolger kon ze haar plaats aan het hof voor altijd verzekeren, al hield dat vooral de mensen bezig die haar naar dit huwelijk hadden geleid, in de eerste plaats haar oom Adalard en haar moeder, gravin Engeltrude. Ze was nog maar net haar eigen kindertijd ontgroeid, maar als telg van graven en koninklijke raadgevers was ze zich ten volle bewust van wat van haar werd verwacht. Zij moest zonen voortbrengen. Amper een jaar na haar huwelijk kon de nakende geboorte als een succes beschouwd worden.

Ze wachtten op de geboorte in de koninklijke vertrekken in de abdij van de heilige Martinus in Marmoutier. Het was de donkerste periode van het jaar. De wereld kraakte onder de vrieskou, het land was verstild, de tijd tot stilstand gekomen. Dit was de wolfstijd. Het volk riep de overledenen op en smeekte hun om bijstand. Het donker moest wijken en het licht terugkeren. Overal in de stad laaiden vuren op. De vlammen wierpen grillige schaduwen op de houten huizen en dansten tussen de nevels boven de rivier die zich sloom door de stad bewoog. Het geroffel van trommels was overal te horen.

Karel werd er nog onrustiger van. Dit wachten was niks

voor hem. De toestand in zijn rijk was zorgwekkend. De Aquitaniërs en Bretoenen erkenden zijn gezag niet. En dan waren er nog Noormannen die dood en verderf zaaiden. Hij wilde zijn zoon in het gezicht kijken, hem zeggen: 'Jij bent van mij' en dan komaf gaan maken met zijn vijanden. Maar de festiviteiten rond Kerstmis kwamen en gingen, het feest ter ere van de Drie Koningen uit het Oosten ging voorbij, en het kind bleef zitten. Wat hield het tegen? Volgens de artsen had het er al moeten zijn. Wist het niet dat er een rijk bestuurd moest worden?

Toen de bevalling zich eindelijk aankondigde, verliep alles vlekkeloos. Ermentrude deed het geweldig en het kleintje kwam sterk, gezond en vol levenslust ter wereld. Alles was zoals het moest zijn. Op één detail na. De geboortedatum van dit kind zou niet in de kronieken vermeld worden.

* * *

Van een gulzige boreling groeide Judith uit tot een vinnige peuter die de wereld om zich heen opzoog als een spons. Ermentrude had haar vernoemd naar de keizerin, Karels moeder. Afgelopen zomer had zij haar hand op Ermentrudes buik gelegd met de woorden: 'Je gelooft me misschien niet, maar er ontkiemt een kind in je. Het is nog heel pril, en toch zie ik het duidelijk. Als het een jongen is, noem hem dan Lodewijk, naar zijn grootvader. Is het een meisje, noem haar dan Judith.' En dus werd het Judith. En net als haar grootmoeder zou ook deze Judith slim en sterk zijn.

Judith eiste alle aandacht van haar moeder op en Ermentrude gaf er graag aan toe. 'Jij en ik zijn één', verzekerde

ze haar dochter, en dan nam ze haar op schoot en keken ze uren naar plaatjes in boeken. Ze gingen uitgebreid de lammeren en kalfjes knuffelen of lagen in het gras onder de bloesems in de boomgaarden. Ze zaten achter vlinders aan, vingen ze, bewonderden hun kleuren en lieten ze weer vrij. Als de frambozen- en braamstruiken vruchten droegen, vulden ze hun mandje en stopten bessen in elkaars mond. Ze klommen tot in de hoogste toren om er naar de wolken te kijken die over het land joegen, om te zien hoe de bossen het aardoppervlak bedekten, de rivieren zich een weg baanden, de mensen daar beneden hun leven leidden.

Het duurde nog bijna drie jaar voor Ermentrude Karel zijn langverwachte troonopvolger schonk. Dat deze Lodewijk voor de uitgerekende datum geboren werd en zo blauw als een bosbes ter wereld kwam, deed niks af aan het feit dat zijn geboortedatum wel in de kronieken ingeschreven mocht worden. Net als na de geboorte van zijn dochter ging Karel bidden tot God. Deze keer vroeg hij Hem niet wat hij gedaan had om Hem te mishagen, maar dankte hij Hem voor de zoon die zijn heerschappij rechtvaardigde en hem een bijkomende reden gaf om het grote Karolingische rijk te herenigen. ‘Maar nog één gunst vraag ik u, mijn Heer. Houd mijn jongen in leven.’

Lodewijk was een schriële baby en de winter was hard dat jaar. Hoe warm de kamer ook werd gestookt, altijd lag er wel ergens een verraderlijke tocht op de loer die kwade koortsen opwekte bij wie zwak was. De jongen was mager, sliep slecht en at amper. Het leven van Ermentrude en Judith bestond uit bidden voor hem en aan zijn wieg staan, en bij het minste geluid dat uit hem kwam, sprongen ze op. Maar God was hen welgezind. En dat bleef zo: na Lodewijk beviel

Ermentrude elk jaar opnieuw van een zoon. Vier jongens op vier jaar tijd.

‘God houdt van mij’, zei Karel en dan keek hij naar zijn zonen. Naar Lodewijk, die ziekelijk bleef en verlegen en stil van aard was, naar Karel, die een onstuimig karakter had, naar Karloman, die net zo onverschrokken als Karel wilde zijn, en naar Lotharius, wiens benen niet goed werkten. Eén troonopvolger en drie potentiële vervangers. De toekomst was verzekerd en die zag er goed uit.

Judith maakte nooit deel uit van de plannen van Karel. Zij bleef in de marge. Haar wachtte een comfortabel, maar verzonken bestaan. Geschiedenis zou zij niet schrijven. Toch kreeg ze de beste opleiding die een meisje kon krijgen. Ermentrude leerde haar lezen en schrijven in het Walhisk, haar eigen moedertaal en de taal van het koninkrijk, in het Teodisk, Karels moedertaal, en in het Latijn, de taal van de Bijbel en de wetenschappen. Ze lazen psalmen en legenden, en als Karel er niet was, liet ze haar dochter naast zich zitten als ze buitenlandse gasten ontving. Judith was rad van tong, snel van begrip en met haar bevallige verschijning, warme glimlach en intelligentie wond ze iedereen moeiteloos om haar vinger.

‘Ze is een mini-Ermentrude’, werd gezegd.

‘Ze is Karel in vrouwengedaante’, zei Begga, de oude kindermeid van Karel.

Ook later, toen ze in de leer ging bij Johannes, het hoofd van de paleisschool, viel ze op. Ze hield van talen, van teksten en gedichten; ze wilde alles weten over de familiegeschiedenis en de toestand in de wereld, maar ook over de hemel en de sterren, de planeten en de zon. ‘Leer me alles wat u weet, meester Johannes’, droeg ze hem op en dan rol-

den Karel en Karloman met hun ogen terwijl Lodewijk haar vol bewondering aankeek. Johannes liet nooit na haar te prijzen, ook niet tegenover haar vader, maar die wimpelde de loftuitingen weg en bleef maar doorvragen over de vorderingen van zijn zonen, in het bijzonder die van Lodewijk. Judith bleef uit zijn gezichtsveld. Het was pas toen er een prins vermaakt moest worden, dat zij in beeld kwam.

2

Alfred, zo heette hij. Hij was zes en samen met zijn vader Aethelwulf, de Bretwalda van Wessex, was hij op weg naar Rome toen ze een tussenstop inlasten aan het Frankische hof. Judith was elf en daarna zou niks nog hetzelfde zijn.

‘Bretwalda, het klinkt als een vloek, maar het betekent opperkoning’, legde Karel op een avond uit, een week voor de komst van de gasten. Ze zaten aan het banket; schotels everzwijngebraad, een forelschotel en vleespasteien gingen rond. Judith zat met haar ouders en broers aan de hoofdtafel, helemaal aan het uiteinde, naast Lodewijk. Aan lange tafels voor hen zaten de hofdames, de koninklijke raadgevers, Hincmar, de aartsbisschop van Reims, en Johannes. De zaal baadde in het licht van flambouwen en kaarsen; de lucht was verzadigd van de geuren die uit de schotels opstegen. Tussen het geroezemoes kabbelde de muziek van de muzikanten die in een hoek van de zaal opgesteld stonden.

Straks zou haar vader om stilte vragen. Dan zou hij een gedicht voordragen of kwam een bard zijn verhalen voor hen zingen. Nu luisterde ze naar wat haar vader te zeggen

had over Brittannië, dat niet uit één groot rijk bestond, maar uit een lappendeken van koninkrijkjes, waarvan sommige zich – al dan niet vrijwillig – hadden aaneengesloten in een verbond. Omdat Aethelwulf koning was van Wessex, het grootste en sterkste van die koninkrijken, was hij automatisch opperkoning, koning der koningen. Hij regeerde over Wessex, Essex, Sussex en Kent, was iets over de vijftig en vader van een dochter en vier zonen. Zijn vrouw Osburga was net overleden en nog niet zo lang daarvoor had hij de Noormannen verdreven uit zijn rijk.

‘Wat vind je daarvan, Lodewijk?’

Het kon Lodewijk niks schelen. Hoewel Karel hem onafgebroken had aangekeken, zat hij te sabbelen op een botje en ondertussen de graten uit zijn forel te prutsen. Judith zag hoe haar vader vol ongeduld naar Ermentrude keek. Waarom reageert hij niet, mimeerde hij, en zij mimeerde terug: laat hem, wees blij dat hij eet. Daarom stootte Judith Lodewijk aan. Maar het enige wat hij deed, was haar kort aankijken en zich dan weer wijden aan de graten in zijn forel.

Judith begreep zijn blik. De boosheid die eruit sprong, voelde ze zelf ook. Twee van hun broers waren kort voordien naar hun lotsbestemming vertrokken. ‘Waarom?’ had ze haar moeder vol onbegrip gevraagd, en die had niet meer kunnen antwoorden dan dat ze zich ertegen had verzet met alles wat ze in zich had, maar dat hun vader onverbiddelijk was geweest.

Karel was naar Aquitanië gezonden nadat bleek dat de edelen er samenspannen voor een eigen koning, die hun vader hun prompt gaf in de gedaante van zijn tweede zoon. De jongen was zeven, werd gewijd in de basiliek van Limoges, kreeg er een kroon op zijn hoofd en een scepter in zijn hand.

Nu zat hij er op de troon, bijgestaan door twee geestelijke en twee wereldlijke voogden. Om ervoor te zorgen dat Karloman zich niets in het hoofd zou halen, had Hincmar hem op vraag van hun vader de tonsuur aangebracht die hem voor altijd zou uitsluiten van een troon. Hij was naar het klooster van Soissons gestuurd, waar hij zes jaar later abt van zou worden. Hij was vijf.

Judith had hun vertrek vreselijk gevonden, twee kleine jongens die niet stil konden zitten, de ene omdat hij avonturen wilde beleven, de andere omdat hij zijn broer in alles imiteerde. Ooit was Karel tot op de hoogste balk op zolder geklommen omdat hij dacht dat er in de nok een geheim luik zat. Hij was ervan overtuigd geweest dat hij er schatten en andere kostbaarheden zou vinden, vooral van de Romeinen, die dat stuk paleis nog hadden gebouwd. Karloman was achter hem aan geklommen en had doodsangsten uitgestaan boven op de balken. Ze hadden hem er met ladders af moeten halen omdat hij niet meer naar beneden durfde nadat Karel langs hem heen naar beneden was gesuisd, die was uitgegleden toen hij hogerop wilde. Karel was overeind gekrabbeld en had gelachen alsof er niks was gebeurd, maar zelfs weken nadien was Karloman 's nachts nog wakker geschoten uit zijn dromen in een nat geplast bed, en dan was hun moeder telkens toegesnel om hem te troosten. Wie zou dat voor hem doen in dat verre klooster? Wie zou er nu zijn lakens verschonen en zijn tranen van zijn wangen vegen? En wie zou Karel tegenhouden als hij weer eens op avontuur trok? Wie zou hem van de vloer oprapen als hij weer eens te hoog was geklommen? De eenzaamheid die hen wachtte – Judith mocht er niet aan denken.

‘Gelukkig heb ik jullie nog’, zei hun moeder steeds en

dan drukte ze Judith, Lodewijk en Lotharius tegen zich aan, alsof ze hen wilde verstoppen voor hun vader, die zijn kinderen inzette op zijn schaakbord om het grote rijk van zijn vader en grootvader te herstellen. Lodewijk werd nog gespaard voor het grote werk, maar ook zijn tijd zou komen. Judith zou binnenkort naar een klooster vertrekken en er abdis worden, en wat voor toekomst wachtte Lotharius, wiens benen nog steeds niet werkten?

‘Dit bezoek is een unieke gelegenheid om de banden tussen onze rijken aan te halen’, ging Karel verder nadat hij zijn beker wijn had laten bijvullen. ‘Je moet weten, Lodewijk, dat Aethelwulf geboren is aan het hof van je overgrootvader keizer Karel in Aken. Aethelwulfs vader Egbert was er in ballingschap. Sommigen beweren dat de moeder van Aethelwulf een buitenechtelijke dochter van je overgrootvader de keizer was, maar dat is nooit bewezen. Zo waren er wel meer. Evengoed hield hij Egbert een hand boven het hoofd. Mijn vader, jouw grootvader keizer Lodewijk, was een vriend van Egbert; ze hadden ongeveer dezelfde leeftijd. De jonge Aethelwulf moet mijn vader ook gekend hebben. Ik heb hem nooit ontmoet.’

‘Een mooie gelegenheid om kennis te maken’, beaamde Ermentrude, en ze lachte naar Lodewijk, die nog steeds niet opkeek, naar Lotharius, die teruglachte, en naar Judith, die luisterde omdat ze altijd alles wilde weten. Wie van alles op de hoogte is, wordt niet snel onaangenaam verrast, zei Johannes steeds.

‘En een mooie gelegenheid voor jou om je te tonen, Lodewijk. Later, als jij koning bent, zul je nog te maken hebben met Aethelwulf, en anders zeker met zijn troonopvolger. Hoe heet de jongen ook alweer, Johannes?’

Johannes legde zijn zwijnenbout neer en veegde zijn mond af voor hij zei: ‘Aethelbald, heer. Hij is de oudste. Hij moet een jaar of negentien zijn.’

Karel snoof. ‘Toen was ik al koning.’

‘En wees’, voegde Johannes er droog aan toe, terwijl hij naar Judith knipoogde.

Karel keek lachend de zaal rond.

‘Wijs, zal mijn beste vriend uit Ierland bedoelen’, zei hij met overdreven nadruk op de ij in het woord. ‘Net zoals hijzelf.’ Hij stak zijn wijnbeker uit naar Johannes en riep: ‘Ik toost op mijn beste vriend, de geleerde wijze uit het Westen die zo vriendelijk wilde zijn om in te gaan op mijn uitnodiging om mijn paleisschool te leiden.’ En terwijl iedereen in de zaal gniffelde en zijn goedkeuring uitsprak – iedereen behalve Hincmar – dronk hij in één teug zijn beker leeg. Johannes boog het hoofd en lachte minzaam. ‘En nu muziek graag.’

De muzikanten in de hoek zetten een vrolijk deuntje in en Karel boog zich nog een keer naar Lodewijk toe. ‘Morgen praten we verder om het bezoek voor te bereiden.’

Het was als een geruststelling bedoeld, maar Lodewijk kromp in elkaar. Onder tafel zocht Judith zijn hand.

* * *

‘Ik zal niks zeggen, en al zeker geen gedichten voordragen. Ik verstop me en laat me niet zien’, zei Lodewijk toen ze die avond gingen slapen.

‘Maar jongen toch’, suste Ermentrude. Ze was Judiths haar aan het vlechten.

‘Ik doe het niet.’ Lodewijk trok het deken over zich heen.

Judith wisselde een blik met haar moeder en met Lotharius, die zat te wachten tot hun moeder zijn benen zou inmasseren met balsems. ‘Ik zal je helpen’, zei ze. ‘Dat weet je toch.’

‘Maar dat loopt nooit goed af’, klonk het gesmoord. ‘Vader zal zo boos zijn. Zoals toen, met oom Lotharius. Of weet je dat niet meer?’

Ooit was hun oom, keizer Lotharius, op bezoek gekomen. Jarenlang was hij hun vaders grootste kwelduivel geweest, maar dat jaar hadden de broers zich verzoend. Lotharius’ vrouw Irmgarde was net gestorven en om zijn broer op te vrolijken had Karel hem uitgenodigd. Ze waren op de boemel en op jacht gegaan, en daarna waren ze samen opgetrokken tegen de Noormannen, die de Seine waren opgevaren en Parijs naderden. Nadat de Noormannen rechtsomkeert hadden gemaakt, had Karel Lotharius uitgenodigd op het paleis van Quierzy. Lodewijk was toen net zes en hun vader had beslist dat het tijd was voor zijn eerste publieke optreden. Hoe hun moeder ook tegenwierp dat het daar te vroeg voor was, Karel was niet van zijn voornemen af te brengen geweest. ‘Mijn vader was drie en ik was niet veel ouder. Ik heb genoeg geduld met Lodewijk gehad. Hij moet het leren.’

Het was al fout gelopen bij de begroeting. De kinderen hadden strikte orders gekregen. Het enige wat ze moesten – mochten – doen was zwijgen, glimlachen en op het juiste moment door hun knieën buigen. Lodewijk stond als eerste in de rij. Judith stond achteraan. Met kop en schouders had ze boven haar broers uitgestoken en alsof ze dat nog wilde benadrukken, had ze haar rug overdreven gerecht.

Met zijn keizerlijke mantel, zijn schouderlange lokken en zijn baard en snor tot op de kin had Judith haar oom een

indrukwekkende verschijning gevonden. Hij was halfweg de vijftig; haar vader leek met zijn negentwintig jaar heel jong naast hem. Haar moeder was bekoorlijk en gracieus als altijd.

Ze waren de rij afgegaan, gevolgd door hofdames en raadsheren en wie al niet meer. Ook Hincmar was erbij geweest, met die zure trek om zijn mond en de koude ogen waarmee hij altijd naar Judith keek. Ze had zijn blik ontweken.

Ze waren begonnen bij Lodewijk en daar waren ze blijven staan.

‘Lodewijk is heel dit en Lodewijk is heel dat.’ Hun vader hield maar niet op. ‘Lodewijk is zus en Lodewijk is zo.’

Vanuit haar ooghoeken had Judith naar haar broer gekeken. Hoe hij daar stond. Alsof er een stok aan zijn rug gekleefd was, en ook een aan zijn armen en zijn benen. Zijn mond was verwrongen tot een rare streep, bang als hij was voor de woorden die hij zou moeten uitspreken. Als kroonprins werd er van hem veel verwacht, zeker op het vlak van welsprekendheid, iets wat aan het hof van hun vader hoog in het vaandel werd gedragen. Maar uitgerekend hij kon geen zin uitspreken zonder te haperen, en al zeker niet als hun vader in de buurt was.

Achter zijn rug had Judith geprobeerd zijn hand te grijpen. Een aanmoedigend kneepje, meer was de bedoeling niet. Maar Lodewijk was zo gespannen geweest dat hij was geschrokken en een kreet had geslaakt. Alsof er een slang in zijn hand had gebeten.

‘Ju-Judith!’

Daar stond ze met al haar goede bedoelingen, en alle ogen op haar gericht. Ook die van haar vader. En die had-

den vuur geschoten. Ze moest doen alsof er niks aan de hand was en zwijgen, vooral zwijgen. En vriendelijk glimlachen. Ze kon dat, ze had het geoefend voor de spiegel.

Het was Ermentrude die als eerste had gesproken.

‘Dit is Judith’, had ze met haar liefste glimlach gezegd, en met haar zachtste gebaar had ze haar hand op Judiths hoofd gelegd. ‘Zij en Lodewijk zijn onafscheidelijk. U zou hen bezig moeten zien.’

Oom Lotharius had haar met een geamuseerde blik opgenomen. ‘Is dit dan de naamgenote van mijn geliefde stiefmoeder, de keizerin van mijn vader?’ Lotharius had zijn stiefmoeder gehaat, wist ze van Begga. Ook Hincmar had laten zien dat hij niet veel sympathie voor haar had gehad, hij kneep zijn lippen samen. ‘Ze lijkt wel wat op haar, vind ik. Die ogen. Haar blik.’

Goedbedoeld had Begga er nog een schepje bovenop gedaan. ‘En daarmee houdt het niet op. Ze heeft ook het verstand van haar grootmoeder.’

Lachend had ze opgekeken naar Karel en haar wenkbrauwen opgetrokken, als om te zeggen: *nu is het aan jou, doe iets vriendelijks*. Karel had een glimlach geforceerd en gezegd: ‘Zolang ze maar niet te veel verstand heeft. Straks wordt ze nog slimmer dan wij allemaal.’

Iedereen had meegelachen. Maar Hincmar, die snel een kruis sloeg, niet. En ook Judith had het niet grappig gevonden.

De volgende avond was het helemaal fout gelopen. Karel had Lodewijk opgedragen een gedicht voor te dragen – hij had het zelf geschreven, het ging over een pauwenjong dat voor het eerst zijn staart liet zien – en Lodewijk had zo gestotterd dat Judith hem te hulp was geschoten. Ze was

naast hem gaan staan, had zijn hand genomen en samen hadden ze het gedicht voorgedragen; ze hadden het meerdere keren samen ingeoeffend die dag. De gasten hadden het geweldig gevonden, maar hun vader was woedend geweest. De ochtend na het voorval had hij Judith bij zich laten komen in zijn schrijfkamer.

‘Het betaamt een meisje niet om de aandacht naar zich toe te trekken. Je moet je plaats kennen. Je hebt je broer te kijk gezet, besef je dat wel?’

Nu Lodewijk Judith herinnerde aan het voorval, proefde ze weer het bittere in haar mond dat telkens naar boven schoot als ze eraan terugdacht. Ze slikte het weg, wenste haar moeder en broers welterusten en draaide zich in haar lakens.

Te horen aan het gewoel in de hoek waar Lodewijks bed stond, was ze niet de enige die slecht sliep die nacht.

* * *

In haar beste tenue en kaarsrecht wachtte Judith op de gasten op de geplaveide binnenplaats van het paleis van Quierzy. Overall stonden bloemen die gonsden van de bijen die af en aan vlogen, vlinders streken er neer en vlogen weer op. Zwaluwen vlogen piepend over, mezen kwinkelerden en merels begonnen aan hun avondlied. Er hing een zoete geur in de lucht; de wereld was mooi, en een stukje van die wereld zou komen aanwaaien in de vorm van gasten van overzee, die andere klanken, andere gewoonten, andere verhalen met zich mee zouden brengen. Judith voelde zich opperbest. Lodewijk niet, en het was hem aan te zien.

Het groepje bezoekers was niet groter dan een man of